

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an 3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$ an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an 4 frcs. 50 cm.

Focea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Focea bisericească-politică.

Insertiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a doua oară 6 cr., a treia oară 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce focea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blaș.

Anul V.

Blaș 2 Martiū 1895.

Numărul 9.

O nouă volnicie.

Diarele române s'au ocupat mult de trei studenți români din Cluș, cărora ministrul de culte și instrucțiunea publică nu le-a asignat la perceptorat stipendiile votate de consistoriul arhidiececan gr. cat. din Blaș.

Fiind că am observat, că în cestiunea acésta s'au publicat unele vederi și informațiuni neesacte, am cercat și noi, să ne informăm despre starea adevărată a lucrului, ca să putem pune pe cetitorii nostri în pozițiunea de a cunoaște cazul și a-l aprea, cum se cuvine.

Biserica gr. cat. română, pe lângă fundațiunile administrate de capitule, are și alte fundațiuni, cari se administrează de esactoratul ministeriului de culte și instrucțiunea publică. Între acestea din urmă sunt și fundațiunile de stipendii întemeiate de Ramonțai, Bob, Major, Gavrilă Valda și Klein, din cari se dau în fiesce care an 38 stipendii la studenți sêraci.

Fundațiunile acestea numai prin volnicie au ajuns în administrațiunea ministrului de culte și instrucțiunea publică. Pe timpul absolutismului guvernul a luat aceste fundațiuni fără nici un motiv din mâinile Capituluului din Blaș, care în sensul literelor fundaționale singur este îndreptățit a le administra. Dela guvernul absolutismului nemțesc fundațiunile au trecut la guvernul constituționalismului unguresc,

care nu a voit a le mai da sub administrarea capituluului, deși acesta le-a reclamat de repetite ori.

Astfel fundațiunile din cestiune se manipulează și astăzi în ministeriū, unde sunt elocate mai virtos în hârtii de stat, dar asupra venitelor lor singur Consistoriul arhidiececan a dispus până în ziua de astăzi, având ministrul numai datorința de a asigna venitele spre scopurile stabilite în literile fundaționale și la perceptoratele designate de Consistoriū.

În tòmna anului trecut Consistoriul a cerut, ca de obicei, asignarea la perceptorate a celor 38 stipendii conferite pe anul scolastic 1894/5. Ministrul a întârziat preste obicei cu asignarea stipendiilor și abia în luna lui Februariū a. c. și după repetite solicitări a sosit rescriptul ministerial, prin care 35 stipendii s'au asignat la perceptorate pentru școlarii, cărora acelea au fost conferite, ér la trei studenți, și anume Nerva Moldovan medicinist în anul al 5-lea și stipendist Ramonțan cu 315 fl., Valeriū Muste medicinist în an. al 2-lea și stipendist Bobian cu 60 fl., și Semproniu Muntean jurist în an. al 2-lea și stipendist Ramonțan cu 100 fl., ministrul le-a denegat asignarea stipendiilor la perceptoratul din Cluș aducând de pretext, că numiții studenți „au luat parte la uneltiri naționale române și pentru acésta au fost și pedepsiți pe cale disciplinară”. Decî ministrul a cerut dela Consistoriū, să-i pro-

pună alți școlari, cărora să le conferescă stipendiile amintite.

Din acésta simplă espunere a casului se vede apriat, că ministrul de culte și instrucțiunea publică a comis mai multe acte de volnicie, și anume:

1. Ministrul s'a abătut dela principiul, că conferirea stipendiilor se ține de Consistoriū, și că el are numai datorința de a le asigna la perceptorate pentru școlarii, cărora Consistoriul le-a conferit. Principiul aceste își are basa în dreptul de proprietate și în literile fundaționale, căci fundațiunile de stipendii sunt proprietatea eschisiva a bisericii române greco-catolice, care în virtutea acestui drept singură este îndreptățită a dispune asupra lor și a venitelor lor, ér literile fundaționale prescriu apriat, ca stipendiile să se conferescă prin Consistoriū, fără nici un amestec din partea ministrului. Pe ce basă denegă decî ministrul stipendiile conferite de Consistoriū la nisce școlari vrednici? Și mai virtos pe ce basă își arógă și-și dreptul de conferire, care nu-i compete la nici un cas? Rêspunsul la acésta nu pôte fi altul, decât că ministrul nu voesce să știe de dreptul de proprietate, nici de inviolabilitatea literelor fundaționale, că voesce să dispună și de fundațiunile altora în favornl magiarisării.

2. Tot așa de volnic a purces ministrul și față cu numiții studenți. Să punem cazul, că numiții studenți într'adevăr au luat parte la „uneltiri

Feuilleton.

Tara noastră.

(Bibliografie.)

Tara noastră e titlul unei broșuri de 446 pag. format 8° mic, în care autorul ei dl Silvestru Moldovan dă descrierea părților Ardélului dela Murêș spre mēdăși și valea Murêșului.

E știut, cât de secl sunt preste tot ori ce fel de descrieri geografice. Omul necărurari se uresce îndată cu astfel de cărți. Un merit netăgăduit are înse broșura dlui Moldovan în privința acésta. Stilul lui înflorit adese și ușor face, ca descrierea țării noastre, la care tot Românul trebuie să țină, să primescă ușor intrare în casa fiecărui om iubitor de cetit.

Începând cu povestea lui Arghir și a lienei, care închipuesce ocuparea Ardélului din partea lui Traian, ne spune așa de frumos, cât de romantică e țara acésta, cât e de bogată și cât e de plăcută.

Îi suntem recunoscători dlui Moldovan, că n'a uitat nici plastica descriere a lui Balcescu, ci a lăsat, ca ea să aducă aminte

fiecărui Român de legăturile puternice, cari trebuie să-l lege de țara asta, care e „un mărș și întins palat cap d'operă de arhitectură, unde sunt adunate și aședate cu măiestrie tôte frumusețile naturali, ce împodobesc celealalte ținuturi ale Europei”.

Ne spune apoi autorul, cum de n'a fost înghițit poporul românesc de celealalte popóre, cari au năvălit asupra lui? — N'a fost înghițit, căci are putere de viață și trăinicie. „Și trăinicia acésta o alcătuiesc modul lui de trai și însușirile bune și nobile, cu cari l-a înzestrat Dumnezeu”.

„Poporul român are traiū simplu și se indestulesce cu puțin. Românul îi e drag codrul cu frunza verde, îi e drag câmpul cu flori și cu spice aurii. Inima i-se umple de bucurie la sosirea primăverii, când vine vremea, să lese la câmp afară cu plugul și cu sapa, mai apoi cu cósă și secerea a mână, ca să-și lucre în sudorea feței țarinile și să mai dea uitării nevoile. Lui îi sunt dragi vitele sale, cari îi dau hrană și-i ajută la lucrul câmpului.”

Și când cetesci astfel de vorbe, ce-ți spun plăcerile idilice ale țeranului român, uși nevoile lumii, și inima și-se înveselesce. Și-ți aduci aminte apoi, că țeranul acesta, care are în inima sa atâta dragoste pentru

pămîntul scump al țării sale, e destoinic și pentru alte fapte tot atât de nobile și frumoșe.

„Românul e cel mai bun om la inimă din lume, care nu face rău nici măcar unui animal,” scrie autorul la pag. 19 citând pe un scriitor străin.

Și totuși cât rău îi fac lui... străinii!

Și după descrierile acestea, începând din frumoșa vale a Hațegului, plină de atâtea amintiri străvechi, audim povestea Retezatului și a cetății Coțului, și apoi ne oprim în Grădisce, zidită pe ruinele Ulpiei Traiane și ale Sarmis-Egetusei. Și aci visitând vechile ruine privim la „zidurile vechi, acoperite cu mușchi și ierbă, priure cari românul Grădiscean cântând doine de jale, samēnă păpușoi, trăgând cu plugul brazde preste locurile, unde odinoră a fost grămădită atâta glorie strămoșescă”.

Trecem apoi la Densuș cu cea mai veche biserică și de aci la Hațeg și la Calan și ajungem la Hunedóra. Aci autorul ne duce în castelul familiei Huniadi și ne povestesc vechile tradiții despre originea ei românescă. Urméza descrierea portului din ținutul acesta. Și în descrierea acésta aflăm pentru colórea violetă frumoșă espresiune *viorint*. Un asemenea cuvint nelndatinat în-

naționale române, și că pentru acesta au fost și pedepsiți pe cale disciplinară". De aci înse nu urmăz, ca numiții școlari să fie lipsiți și de stipendiile lor. Este îndeobște cunoscut, că în hotărîrea, ce a adus-o în vara anului trecut ministrul de culte și instrucțiunea publică în contra celor 42 studenți români, cari au participat la mișcările noastre naționale pe timpul procesului memorandumului, nu se face nici o amintire, că aceia au să-și perdă stipendiile, ci numai li-s'a dat o simplă admonițiune. Cei trei studenți au fost și în anul trecut stipendiști ai fundațiilor noastre archidiececane, și dacă hotărîrea amintită a ministrului ar involve perderea stipendiilor, acesta li-s'ar fi spus încă de atunci.

Dacă înse numiții studenți au fost numai admoniați, pe ce basă li-s'au subtras stipendiile conferite și pe anul scol. 1894/5. Și dacă admonițiunea aceea se consideră de pedepsă, pe basa cărui principiu de drept vine ministrul și le dictază o nouă pedepsă pentru una și aceeași faptă? Unde s'a mai pomenit o asemenea procedură de drept? Ore studenților magiari, cari au demonstrat pentru ideile lui Kossuth, detronatoriul familiei domnitoare, subtrahu-li-s'a din partea cuiva stipendiile? Au doră a fi și a te afirma ca român în patria noastră este deja o faptă punibilă? Căci cunoscut este, că studenții pe timpul procesului memorandumului nu au comis nici o faptă punibilă, și că pe lângă totă dorința și voiața șovinistilor nu li-s'a putut intenta proces de presă pentru manifestele lor.

3. Consistoriul nu a putut ține cont de ceea ce au făcut studenții la Cluș cu ocaziunea procesului memorandumului, căci stipendiile se conferesc pe baza documentelor școlare alăturate la petițiuni. În documentele acestea înse nu a fost vorbă de vre-o faptă punibilă comisă de studenți, ér mini-

strul și senatul universitar nu au comunicat Consistoriului actele referitoare la pedepsa dictată asupra studenților. Consistoriul deci a fost dator, să conferască stipendiile și la numiții trei studenți cu atât mai virtos, că ei fuseseră stipendiști și în anii precedenți, și astfel sistarea stipendiilor pe an. 1894/5 ar fi silit pe sermanii studenți a-și intrerupe studiile și a-și nimici tot viitoriul. Hotărîrea Consistoriului referitoare la conferirea stipendiilor având deci toate formele legale și fiind în consonanță cu principiile de umanitate și caritate creștină nu se pôte combate din partea ministrului, fără a se face iluzoriu dreptul de conferire, ce compete eschisiv Consistoriului, și fără a se lovi în față cele mai elementare principii, ce se recer la guvernarea unei țeri.

4. Va puté înse să dică ore cine, că statul are dreptul de suprema inspecțiune asupra fundațiilor publice bisericesci, și că în virtutea acestui drept ministrul pôte face dispușețiuni ca cea indigitată. La acesta răspundem, că în virtutea dreptului de inspecțiune ministrul ar puté numai să impedece, ca fundațiunile să nu se prădeze și să nu se folosescă spre scopuri, cari nu sunt stabilite în literele fundamentale. Casul acesta înse nu are loc în cestiunea, de care ne ocupăm. Fundațiunile nu au fost păgubite, ér stipendiile s'au conferit la nisce studenți, cari în sensul literelor fundamentale au fost vrednici de ele. Chiar și dacă ministrul ar fi avut scrupuli cu privire la cei trei studenți pentru ținuta lor politică, el era dator, să comunice și Consistoriului actele, cari i-au produs nedumeririle amintite, pentru ca Consistoriul, care singur este îndreptățit a conferi și detrage stipendiile, să pôtă judeca în deplină cunoscință de cauză, că ore cei trei studenți vrednici sunt de stipendii ori ba? Ministrul nu a făcut-o nici acesta, căci

la noi nu este în obiceiul ministrilor a respecta dreptul și principiile de ecuitate.

Lăsăm acum, să judece lumea asupra procedurii ministrului de culte și instrucțiunea publică, care pentru nisce „uneltiri“ închipuite de creerii înfierbintați ai șovinistilor iea pânea din gura unor studenți, din cari unul este orfan de tată și avisat numai la acel stipendiu, al doilea este fiu de preot sêrac și al treilea este fiu de preot și profesor din Blaș, care din salariul său modest trebuie să susțină doi fi la universitate.

În față acestei nedreptăți avem o singură mângăcere, și anume că Consistoriul archidiececan, pe cum suntem informați, a remonstrat energic în contra volniciei ministeriale și a cerut, să se asigneze stipendiile la cei trei studenți atât de greu loviți.

De astfel de lovituri ne vom puté apêra în mod radical, numai dacă se vor face și în viitoriu cei mai energici pași, ca fundațiunile, luate de un guvern absolutistic din administrațiunea competentă a capitolului mitropolitan, să se întoră ér sub administrațiunea aceluia.

Pe lângă acești pași energici militéză nu numai motivele desfășurate mai sus, ci și împrejurarea, că sub titlul de administrațiune ministerială de culte și instrucțiunea publică ridică în fiesce care an mai multe mii de florenți pentru un fond creat în minister, din care noi nu ne împărtaşim cu nici un cruceriu. Miile acestea, ce ni-se subtrag în fiesce care an, sunt o pagubă foarte simțită pentru biserica noastră, unde clerul, învățătoria și instituțiunile noastre religioșe și culturale se luptă cu cele mai mari lipse.

Dea Dumneșu, ca pașii, ce-i va întreprinde în direcțiunea acesta auctoritatea noastră bisericescă, să aibă rezultatul dorit!

tilnim și în descrierea caselor țărănesci de pe Jiuri, unde se dică la soba de încăldi caloniu.

Și așa mai departe, înaintând pe Jiuri până la Petroșeni, descriind munții Paringului, ajungem pe șesul Cibinului.

Aci ni-se spun poveștile despre venirea Sașilor și despre fundarea Sibiului.

„Tradițiua ne spune, că sosind o cetă de Sași pe șesul Cibinului, au implăntat în pământ pe vârful unei coline de lângă riu două spade formând cruce și au jurat, că vor fi totdeauna credincioși țerii, carea i-a primit în sinul său, regelui și lor înșiși. Pe vârful acestei coline au zidit o cetățue, pe carea au numit-o *Cibinburg*, dela care și-a primit Ardélul numele său nemțesc *Siebenbürgen*, și nu dela cele șapte orașe sășesci.“ (Pag. 97. 98.)

Urméză descrierea amănunțită a Sibiului cu curiositățile lui. Apoi înaintând pe șesul Cibinului trecem prin Cisanădie, Cisanădióră și ajungem în Rășinari, unde se află mormintul Mitropolitului Andrei Șaguna. Se descriu apoi amănunțit și celealalte sate românesce din mărginenime și în special Seliscea, renumită pentru locuitorii ei, „vestiți pentru multe însușiri bune, pe cum iubirea de curățenie și de ordine, evlavia și iubirea de carte, ospitalitatea etc., apoi femeile în deosebi pentru hărnicia și frumșeta lor și pentru portul lor întocmit cu gust și elegantă“. (Pag. 130.) Scriitorul Bergner descrie tare bine femeile din Sălisce: „Grăție desevarșită,

finetă în trăsăturile feței, dispoziție farmecătoare, conștiință despre frumșeta lor, amabilitate răpitoare și mai pe sus de toate o vioiciune atrăgătoare.“ Se descrie apoi portul Seliscenelor și a Românelor din comunele învecinate. Și cum trece cetitorul preste șire înainte, parcă din ce în ce tot mai mult i-se alcătuesce înaintea lui chipul unei Săliscene cu portul ei simplu dar frumos, în care albul cu negrul armonieză atât de încântătoriu, cât răpesc și farmecă pe ori cine.

Apoi autorul ne duce tot mai departe pe la Jina, Orlat și Ocna Sibiului, apoi la Turnul Roșu și prin țara Oltului, descriind munții Făgărașului cu toate ramificațiunile lor. Ne povesteste de cetatea lui Radu Negru dela Făgăraș și despre fundarea principatului Munteniei. Ajungând la Brașov trecem prin țara Bârsei în sus prin Secuime, pe la scaldele vestite Tușnad, Vâlcele și Borsec până la Reghin, unde luăm calea pe valea Murășului în jos. Și pretutindenea găsim amănunțite descrieri de porturi, munți și castele vechi, ori ni-se povesteste în graiul poporului vre-o antică tradițiune despre cutare ori cutare lucru.

La pag. 351 aflăm o descriere amănunțită a Blașului.

„Acolo, unde Tirnava mare și Tirnava mică se apropie de olaltă în alviile nămolose, ca să se împreune, în ughiul format de împreunarea lor, se află aședat un orașel românesc, care de mai bine de un véc și jumătate este un centru însemnat, de unde

s'au răspândit necontentit raze binefăcătoare de cultură în întreg poporul românesc. Este Blașul, unde dela anul 1738 se află scaunul mitropoliei române gr. cat.“

Începând cu fericitul episcop Inocențiu Clain, fala bisericii unite, și înșirând pe tot episcopii, cari au ilustrat paginile istoriei noastre prin fundațiuni și fapte neperitóre, descrie școlile din Blaș și castelul mitropolitan. Trece apoi la „Câmpul libertății“ și înaintând pe Tirnava în jos ajunge la Alba Iulia. De aci apoi apucă pe valea Secașului, trece la Sebeș și apoi pe Streiu în jos pe la Simeria și Deva, termină cu ieșirea Murășului din Ardél.

Cetitorul vede din această recessiune, pe care am ținut anume să o facem așa de pe lung, de câtă însemnătate e cartea dlui Silv. Modovan, care și prin formatul său și prețul de 1 fl. face, ca să fie accesibilă pentru ori cine.

Dorim, ca nisuița dlui autor, ce-a pus în publicațiunea presentă, să fie încoronată de succesul dorit, pentru ca în cel mai scurt timp să putem saluta aparițiunea și a tomului II, care să ne descrie și celealalte părți ale iubitei noastre țeri bogate în evenimente, avuți și frumșeti.

Terminăm aci mulțămind autorului, că a ținut, să adune în cartea acesta tot, ce s'a scris despre noi în limbile străine, și alăturându-le la sincerile și nepărtinitórele sale descrieri ne-a dat o iconă fidelă despre Iubitul nostru Ardél. A.

Guvernamentalii și Kossuthiștii mână în mână. — În ședința din 23 Februarie a trebuit să se facă kossuthistul Eötvös Károly avocatul cabinetului Bánffy în contra partidului popular. Despre cuvântul acesta de apărare al lui Eötvös scrie br. Kaas Ivor în „Nemzeti Ujság“ astfel:

„Oratorul conducătorii al partidului guvernamental a fost Eötvös Károly. El a avut parte de rolul de a face introducere pe sama vorbirii ministrului president Bánffy Dezső. A tăcut Széll Kálmán; și Wekerle, Tisza și toți conducătorii partidului liberal au spriginit muți pe presidentul Bánffy, și după ce au s'a insinuat nimeni spre apărarea energetică a politicii ministeriului, s'a sculat Eötvös ca avocat angajat, pentru ca să se lupte în interesul guvernului și în al partidului liberal. Ne-a căzut bine vedând, că alianța asta sustă încă și acum neștirbită. Am văzut drepta, cum consimția cu stînga extremă și cu Eötvös Károly. Ce prietinie consistentă între Eötvös și Bánffy, asemenea prietiniei dintre Orest și Pilade! Cu fețe strălucitoare de bucurie asculta partidul guvernamental la reprezentantul comun al lui Kossuth și Deák, la Eötvös Károly, care aruncând preste olaltă politica ministeriului Bánffy cu cea a acelora o preamăria. Morală sublimă s'a manifestat în întâlnirea aceea a convingerilor, și capul radicalilor celor ce stau pe basa dreptului de stat, încă s'a provocat la morala politică. Morala această a Eötvösilor și Bánffilor domnesce acum în Ungaria. Cu recunoștință a constatat apoi ministrul president înaintea lumii întregi, că el e de acord cu vederile lui Eötvös. Și noi ne-am convins, că majoritatea partidului liberal e asigurată în mod statornic prin alăturarea radicalilor kossuthiști ca și mai înainte. Spirite afine se cercă unul pe celalalt; nici fusiune nu e de lipsă, pentru ca să fie cu puțință continuarea politicii partidului liberal și a guvernului. Și fiindcă Bánffy nu e orator, ceea ce el însuși mărturisesc, așa deci e chemat Eötvös, să suplinescă acest defect. Nici unul nu e idealist, amândoi sunt politici practici. Nu-i osebesce nici diferența de confesiune, nici vre un scrupul, și deosebirea ținutei de partid se manifestă numai în cantonamentele lor, ceea ce exploatându-se bine oferesce un avantaj tactic spre ajungerea unui scop comun mai înalt.“

Serman pact din 1867!

Spre ilustrare reproducem câteva din parentesele, de cari a fost însoțită cuvîntarea lui Eötvös Károly: „(Aprobare vióe în dreapta și stînga extremă.) (Aprobare vióe în dreapta și stînga extremă.) (Iaritate în stînga extremă și în dreapta.) (Adevărat! Așa e! în dreapta și în stînga extremă.) (Aprobare vióe în stînga extremă și în dreapta.) (Aprobare sgototósă în stînga extremă și în dreapta.)“

Revistă bisericescă.

Roma.

Sfinția Sa Leo XIII din incidentul aniversării a 17-a a alegerii sale de Pontifice a primit felicitările cardinalilor. Solemnități și recepțiuni mai mari vor fi la aniversarea încoronării de Pontifice.

În 18 a primit Sfinția Sa pe episcopul Steiner dela Alba-regală, érá în 16 a c. a primit pe contele Schönborn, arhiepiscopul-cardinal din Praga. Foile liberale aduc mergerea cardinalului Schön-

born la Roma în legătură cu mișcarea socială din Austria, pe care episcopatul o ar desaproba.

Franța.

Este cunoscut, că ordurile religioase stau în serviciul adevăratului umanism. Chiar pentru acesta ar trebui ajutate nu numai de către privați, ci și de către stat. Statul înse în loc de a ajuta ordurile religioase, încă în anii trecuți a taxat averea lor cu dări suplimentare. În budgetul anului acestuia dările acestea s'au mărit așa, cât devin nesuportabile. Episcopul de Nancy a înaintat în cestiunea această un memoriu președintelui republicei arătând, că taxarea această cu dări e injustă. Așa p. es. călugărițele din Nancy până acum au solvit numai 470 frs, pe viitorii înse au să solvescă 1300 frs. Aceste misere călugărițe solvesc pe an 4000 frs ca dare directă și suplimentară. Și mai mult au să plătescă călugărițele din Nancy, cari grijesc de bătrânii miseri. Aceste călugărițe ne mai putend susține asilul au declarat, că sunt silite, să-l închidă lăsând pe strade pe cel 200 de bătrâni, cari își află adăpostire în asil. De acestea înse nu vre să scie guvernul compus în partea cea mai mare din ateștiți francmasoni. Aceștia numai interesele lor de jos le cercă, érá umanismul e pentru ei numai o frasă gólă.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Vineri s'a început desbaterea proiectului de lege asupra budgetului, cu care ocaziune opoziția s'a prezentat în rînduri strînse spre a combate proiectul. Primul orator a fost Apponyi, care consideră proiectul ca o cestiune de încredere, ce nu o póte vota guvernului actual. În programul guvernului nu află nici o garanță pentru delăturarea crizei economice, pe care ministrul președinte însuși a recunoscut, că nu o a studiat. Ce privesce politica de naționalități, oratorul nu póte aproba politica inaugurată de ministrul-președinte, pe când era comite suprem. Cu Sașii a pactat ministrul spre a nu rămâne în minoritate în cestiunile, în cari nu votază Croații. Această e politică de partid.

Apponyi nu aprobă nisuița partidului popular de a supune revisiunii legile deja sancționate, căci această e potrivită spre a perpetua în țară agitațiunile și lupta de confesiune. El nici când nu ar da mână de ajutorii nisuițelor de atare natură, poftesce înse, ca legile bisericesci politice să se esecute astfel, cât să se evite provocarea agitării de confesiune. (Aici e di contede acord cu Bánffy.)

Ocupându-se de alegeri ajunge la concluziunea, că numai ținuturile locuite de naționalități lifereză guvernului deputați, dară acum și acolo cuceresce teren dela guvern partidul popular. Gruparea partidelor după confesiuni nu ține samă nici de principii, căci la ultimele alegeri independentiștii au votat pentru candidații guvernamentali. Această lipsă de principii va duce la anarhie morală.

Guvernul cercă fusiunea, dară auc-

toritatea parlamentului nu va crește prin această, de-órece partidul guvernamental și-a pierdut reputațiunea. În fine propune, să nu se primescă proiectul nici în desbaterea specială.

Sréter polemizează cu Apponyi apărând guvernul. Fusiunea, ăice el, e de dorit, dară nu e necesară forțarea ei; critică programul partidului popular și ăice, că acest partid saú nu scie ce face, saú e fanatizat.

Ugron afirmă, că în partidul guvernamental tóte culminează în susținerea lui la putere. Partidul guvernamental se înspălmîntă de revisiunea legii electorale, fiindcă prevede, că mulțimea, ce ar câștiga drept de alegere, ar mătura acest partid. Propune, să se voteze neîncredere guvernului, și să se respingă proiectul.

În 23 a c. profesorul dr. Zelenyák, unicul deputat cu programul partidului popular, prin o frumoasă vorbire arată, că după ce sistemul actual de guvernare duce la ruina materială și morală a poporului, poporul însuși voesce a-si crea un viitorii mai fericit. Oratorul respinge imputările, ce se fac partidului său, că adecă ar provoca lupta între confesiuni, ar agita în contra legilor și ar ajuta socialismul. Zelenyák a fost des întrerupt și batjocorit de ceilalți deputați, dară această tractare nemeritată nu l-a descurajat.

Bánffy răspundend la oratorii opoziționali, afirmă că partidul popular are tendințe periculoase statului; declară, că partidul liberal e destul de tare spre a-si realiza programul și fără fusiune. Kovács urgiteză revisiunea legii electorale și reducerea censului. Au mai vorbit contra proiectului Babó, Pongrácz și Gubler.

În ședința de Joi oratorii s'au ocupat aprópe numai de politica bisericescă. Ministrul de interne de nouă a declarat, că guvernul va introduce cu 1 Septembrie matriculele de stat. Vajay s'a ocupat mai pe larg de politica bisericescă arătand cauzele, cari au dat ansă la formarea partidului popular.

Tisza István ăice, că clerul romano-catholic a urgitat revisiunea articolului de lege 53 din 1868, care revisiune a făcut necesară reforma dreptului matrimonial. Prin această reformă înse nu se vatemă dogmele bisericii catolice. (Această i-a spus-o calvinului Tisza Pista-kossuthistul guvernamental Eötvös.) Guvernul e capabil de acțiune și fără vre-o fusionare. Constată, că ce pretinde Apponyi în cestiunea militară, trece preste cuadrele pactului din 1867.

Serbia.

Pe cum se anunță din Belgrad, alegerile pentru scupcină vor fi în 1 April, érá scupcina își va începe ședințele în 22 April. Între cei 40 de membri ai scupcinei, cari se numesc de regele acum pentru întâia órá, sunt combinați și doi Jidovi. Ședințele scupcinei probabil se vor ține la Niș, nu la Belgrad.

La o scrisóre a reginei Natalia răspunde fostul ministru generalul Gruici, că partidul radical pe nedreptul e suspiționat de antidinastic. Acest patid va

rămâne statornic în credință față de dinastie și nici pe viitoriu nu se va abate dela calea legală, dară va pretinde restituiră constituțiunii din 1888 și executarea legii despre esilarea exregelui Milan.

Câteva date relative la starea învățământului secundar în anul scol. 1893/4

cu deosebită considerațiune la școlile medii române și la școlarii români.

Raportul ministrului de culte despre anul școlastic 1893/4, subțernut dietei din Budapesta, conține un număr însemnat de date relative la învățământul secundar din patrie. Credem a face un plăcut serviciu cetitorilor noștri, dacă estragem din raportul acesta unele date, cari ni-se vor părea, că sunt de interes pentru toți. În special vom fi în estragerea datelor cu deosebită luare aminte la școlile medii române și la școlarii români.

Causa, pentru care ne vom restringe la puține date generale, este de o parte, că aceste s'au desbătut destul prin foile magiare și prin dietă cu ocaziunea desbaterii bugetului, ér de altă parte ne temem, că estrasul s'ar umple așa tare de cifre, cât ar dis-gusta pe cetitorii încă înainte de a-l fi cetit.

Înainte de a începe estrasul mai amintim, că cu ocaziunea acésta nu tragem deducțiuni și nu discutăm asupra datelor, ci ne-o rezervăm acésta pe de altă dată.

Cu totul au fost în anul 1893/4 în țară 186 școle medii, dintre cari 153 gimnasil și 33 școle reale. Două din acestea au fost gimnasil private.

Dacă se ia în considerare teritoriul țării, atunci una cu alta se vine o școlă medie pe un teritoriū de câte 1.520 Km². În Austria se vine o școlă medie pe câte un teritoriū de câte 1.177 Km², în Prusia pe 697 Km², în Germania pe 631 Km², și în special în Württemberg pe câte 210 Km².

Dacă combinăm numărul locuitorilor cu numărul școlilor medii, atunci pe 82.350 locuitori se vine o școlă medie, pe când în Baden pe 39.500 locuitori.

Dintre cele 186 școle medii 36 sunt în Transilvania.

Dacă facem combinațiunile de mai sus și față de teritoriul și locuitorii Transilvaniei, atunci rezultă, că aci o școlă medie se vine pe un teritoriū de 1.550 Km² și pe câte 62.540 locuitori.

Școlile medii cu privire la caracterul lor se împart în trei grupe mai mari:

a) Școle, cari staū sub imediata dis-pusețiune și conducere a ministrului. De acestea se țin celea de stat și cele așa numite regesci. Noi români nu avem de acestea.

b) Școle, la cari numai conducerea instrucțiunii este în mâna ministerului. De aci se țin toate școlile rom. cat. cele susținute din fonduri călugăresci ori fundatiionale. Dintre cele române se țin de categoria acésta cele dela Beiuș, Blaș și Năsăud.

c) Școle, la cari numai suprainspec-țiunea și controla e a ministrului. De aci se țin școlile susținute de confesiuni. Române: Brad, Brașov.

Ministrul esercéază inspectiunea, conducerea și dis-pusețiunea prin 12 directori supremi, fiind țara împărțită în tot atâtea districte.

Ce privesce limba de propunere, în cele mai multe e

limba magiară, adecă în	165
limba română în	4
română-magiară în	1
română-magiară-germână în	1
germână în	7
germână-magiară în	4
italiană în	1
sérbéscă-magiară în	1

Numărul total al claselor gimnasil ordinare a fost 1024
paralele 78
clase reale ordinare 224
paralele 41

Numărul total al școlarii a fost la finea anului școlastic 1893/4 . . . . . 47.871

Luând în considerare numărul locuitorilor rezultă, că pe 10.000 locuitori se vin câte 33 școlarii la școle medii, și în special la gimnasil 28, la reale 5.

Dintre acești 47.871 școlarii au fost români 3111, adecă 6.5% din întregul. Înainte de acésta cu trei ani au fost 6.4%, deci crescere 0.1%.

Dintre 3111 români au fost gimnasilți 2.831, éră la școle reale 280.

În raport cu numărul locuitorilor rezultă, că din 100.000 suflete de români umblă la școle medii câte 120 (gim. 109, școl. reală 11).

Dacă considerăm raportul acesta cu privire la celelalte naționalități, atunci avem:

magiari	395
germani	222
slovaci	85
sérbi și croați	118.

Să considerăm raportul acesta și în alte state. Aflăm, că tot din 100.000 locuitori se vin pentru:

Austria de jos	470
Boemia	380
Galiția	330
Prusia	380
Bavaria	330
Italia	330.

După cum se va vedé din conspectul de mai jos, din cei 3111 români 1500 școlarii umblă în școle medii române (luând gimnasil din Beiuș întreg de român), éră 1611 școlarii români umblă la școle neromâne.

Frecuența cu privire la religii nu o pot scóte esact relative la Românii gr. cat. și gr. or., deórece sunt și Rutenii gr. cat. și Sérbi gr. or. Mă mărginesc a da datele așa, după cum sunt în raport.

Dintre 47.871 școlarii au fost:		
rom. cat.	21.024	adecă 43.9%
gr. cat.	2.193	" 4.6%
gr. or.	2.502	" 5.3%
conf. aug.	4.872	" 10.2%
evang. ref.	6.766	" 14.1%
unitari	366	" 0.7%
israiliți	10.147	" 21.2%

Numerii acésta arată frecuența absolută. Ca să se vadă și cea relativă la numărul populațiunii, mai adaugem și următoarea tabelă. Pe 100.000 locuitori

rom. cat. se vin 290 școlarii	
gr. cat.	132 "
gr. or.	125 "
conf. aug.	412 "
evang. ref.	340 "
unitari	596 "
israiliți	1433 "

Deși ne-am propus a nu face comentare

și deducțiuni, dară la locul acesta nu putem să nu atragem atențiunea cetitorului la împrejurarea, că relative la numărul locuitorilor, cei ce frecuentéază mai puțin școlile medii, sunt gr. orientali (125), îndată după ei vin greco-catolicii (132) și romano-catolicii (290). Celelalte confesiuni dau contingente mai mari. Israiliții dau numărul înspălmintătorii de 1.433, ceea ce vre se dică, că tot al 70-lea Israilit e în vre-o școlă medie, pe când dintre gr. cat. nici al 700-lea.

Ce privesce progresul făcut de școlarii, au obținut

1. În gimnasil:

a) din toate stud. eminente	2.791	(7.1%)
b) din toate stud. cel puțin bun	7.701	(19.6%)
c) din toate stud. cel puțin suf.	20.401	(52.1%)
d) nesuficiente din un studiu	4.121	(15.5%)
e) nesuficiente din 2 studii	1.819	(4.6%)
f) nesuficiente din mai multe	2.361	(6.0%)

2. În școlile reale:

a) din toate stud. eminente	307	(3.5%)
b) din toate stud. cel puțin bun	1.212	(14.0%)
c) din toate stud. cel puțin suf.	5.075	(58.0%)
d) nesuficiente din un studiu	945	(10.8%)
e) nesuficiente din 2 studii	433	(5.0%)
f) nesuficiente din mai multe	701	(8.1%)

În general au trecut în clasă superioară cam 79%, și au rămas în clasă 21%.

Datele acestea nu le putem specifica pentru români, căci raportul nu se estinde mai departe.

Ce privesc rezultatele acestea în școlile medii românești, va fi vorbă mai la vale, când vom arăta starea lor.

Mai restă, să considerăm unele date relative la esamenele de maturitate.

S'au insinuat cu totul la esamenul de maturitate 2633, din acésta s'au admis la esamenul orai 2529.

S'au declarat maturi

cu prestațiune „egregie”	342
cu prestațiune „bună”	716
maturi	1106
relegați pe 3 luni	295
relegați pe 1 an	72

La școlile medii au funcționat cu totul 3.230 profesori, și anume:

profesori ordinari	1788
profesori suplenți	325
cateheți interni	136
cateheți externi	549
profesori auxiliari	112
profesori de gimnastică	121
profesori extraordinari	199

Spesele de susținere a tuturor școlilor medii au fost 6,140.416 fl. Din acestea s'au dat din vistieria statului 1,255.000 fl.

Cu acestea am fi terminat datele relative la școlile medii în general. Credem înse de lipsă a mai adauge unele date referitoare la gimnasilile noastre române.

Ce e drept, partea cea mai mare a datelor acestora e cunoscută și cetitorilor noștri parte din programe, parte din dările de samă făcute de diaristica noastră. Cu toate acestea adunarea datelor la un loc înlesnesco mult compararea și meditațiunea, și credem, că adunarea acésta va face un serviciu întru cunoșcerea noastră proprie, că mulți vorbesc despre școlile noastre medii fără de a le cunoșce starea nici macar în liniamentele mai generale.

Pentru a cruța spațiul, le-am adunat într-o tabelă. Binevoitoriul cetitorii le va folosi după plac.

Școlile medii române în anul școlastic 1893/4.

Locul unde e așezată școala	Caracterul școlii	Numărul claselor		Numărul școlărilor	Școlarii ajutoarești	Religiunea				Natio-nalitatea			Progresul					Esamenul de maturitate					Profesori					Localit. dest. pentru susț. școlii	Spesele împreunate cu susținerea școlii							
		ordinare	paralele			la începutul anului	la finea anului	gr. cat.	rom. cat.	gr. orient.	conf. aug. israeliți	români	maghiari	germani	din toate eminente	cel puțin bun	cel puțin suficiente	1 neașufficiente	2 neașufficienti	mai puțin neaș. insuf.	Insușiați	adm. la exam. verb.	maturii cu segregat.	maturii cu »bun«	maturii	relegați pe 3 luni	relegați pe 1 an			ordinari	suplenți	cate-cheți		auxiliari	de gimnastică	extraordinari
																																interni	externi			
Beiuș	gimn. sup. gr. cat.	8	—	372	352	60	151	25	145	7	24	296	56	—	23	77	162	42	21	27	81	29	1	5	16	5	2	9	4	—	4	1	—	1	52	28.150
Blaș	gimn. sup. gr. cat.	8	2	493	482	311	408	4	66	—	6	472	9	1	28	82	252	72	20	28	28	24	4	7	7	5	1	18	—	8	2	1	1	3	51	24.659
Brad	gimn. inf. gr. or.	4	—	90	83	—	1	1	79	—	2	80	1	2	17	19	25	11	7	4	—	—	—	—	—	—	—	6	—	1	1	—	—	8	11.859	
Brașov	gimn. sup. gr. or.	8	—	299	288	—	34	—	253	—	1	285	—	—	11	19	40	18	5	31	21	21	7	6	1	1	—	9	1	1	1	1	2	37	31.708	
Brașov	școlă reală inf. gr. or.	4	—	139	124	—	11	—	108	3	2	121	—	3	27	77	118	32	8	26	—	—	—	—	—	—	3	2	1	1	6	—	1	4	9.712	
Nășed	gimn. sup. fundațional	8	—	259	250	13	194	2	50	—	4	243	1	6	21	25	129	89	12	24	18	18	3	1	11	2	1	12	2	1	3	—	—	58	20.042	
Suma		40	2	1652	1679	384	797	32	701	10	39	1500	67	12	127	299	726	314	73	140	98	92	15	19	35	13	4	52	9	7	12	9	2	7	205	126.119

Noutăți.

Din dieceza Oradei. On. Lazar Iernea paroch în Er-Tarcsa a fost dispus de paroch în *Leta mare*.

Concours. La parochia *Sângeorgiul-de-Câmpie* în protopopiatul Pogăceleii se escrie concurs cu termenul de 25 Martie a. c. pe lângă emolumentele: 1. Casă de lemn și superedificare în stare bună; 2. porțiunea canonică: 38 jug. 668 ° cl. II și III pământ arături, 12 jug. 277 ° cl. IV și V finat, 2 jug. 1460 ° cl. IV rit, 1000 ° trestie, 13 jug. 1127 ° cl. IV și V pășune și 700 ° loc neproductiv; 3. stola îndatinată. — Tot cu termenul de 25 Martie se escrie concurs la parochia *Cârța-Săsescă*, din Vicariatul Făgărașului, cu emolumentele: a) casă parochială, și staul pentru 8 vite; b) 19 jug. 1024 ° de clasă III și IV; c) dela 85 familii câte o Ți de lucru; d) stofarele îndatinate.

Competința preoților deficienți din arhidieceză s'a statorit pe anul 1895 în câte 100 fl. solvinți în rate trimestrale decursive.

Înmormintarea arhiduceului Albrecht s'a întâmplat Marți cu pompă extraordinară. Osămintele marelui defunct au fost transportate încă în 23 Febr. din Arco la Viena. În tot parcursul drumului au fost întâmpinate osămintele arhiduceului cu onorurile cvenite. Dela gara din Viena, unde l-au așteptat mai toți arhiduceii, cadavrul între ceremonii solenne a fost transportat în capela aulică din Hofburg, unde a rămas până la timpul înmormintării. Marți la 3 ore p. m. s'a început oficiul funebrel în capela aulică fiind de față Majestatea Sa Monarchul, arhiduceii, principii străini, între cari amintim pe împăratul Germaniei, principele de Aosta, marele duce rusesc Vladimir, prințul Cumberland etc., pe cum și reprezentanții domnitorilor și ai guvernelor străine, auctoritatea militară și străină etc. Regele României a fost reprezentat prin ministrul de război generalul Poenariu. Miliția consignată spre a da defunctului inspector suprem al armatei onoareă din urmă, a fost comandată de generalul de cavalerie br. Appel. Cortejul funebrel plecând din Hofburg a înaintat pe Burg-Ring spre Opern-Ring și de aci spre mănăstirea Capucinilor, unde se înmormintăză membrii casei domnitore. La biserică scriul a fost întâmpinat de arhiepiscopul Vienei încunjurat de cler. După intrarea în biserică făcându-se rugăciunile rituale îndatinat, sicriul s'a așezat în criptă. Doliul de curte ține dela 26 Februarie până la 24 Martie. Monarchul prin ordinul de Ți din

26 Febr. dat către armată amintescă cu recunoștință virtuțile distinse ale defunctului, și dispune, ca regimentele 44 de infanterie, al 9-lea de dragoni și al 5-lea de artilerie să porțe pentru totdeauna numele arhiduceului Albrecht.

Presa italiană și agitațiunea română. Sub acest titlu aduc foile magiare scirea, că celebrul agent al guvernului unguresc Evreul Óváry Lipot a publicat în urii dela 22 și 23 Februarie al Țiarului „Gazetta di Torino” un apel către presa italiană, carea prinde parte Daco-Românilor față de Magiari. Jidanul Óváry se încercă a proba, că acușele aduse în contra Magiariilor sunt nefundate, reflectăză la vechea amiciție dintre Magiari și Italiani și provocă presa italiană, ca să nu și primescă prin liga din Bucuresci informațiunile cu privire la Români din Ungaria, ci să și trimită omeni de încredere la fața locului. Noi observăm, că presa italiană și-a trimis la noi pe Roberto Fava, și noi dorim din totă inima, să ne mai cerceteze atari reprezentanți ai presei italiene.

Membrii casei magnaților sunt avisați din partea presidiului, că în 11 Martie și în Țilele următoare se vor lua la desbatere meritorie proiectul de lege despre budgetul pe 1895 și proiectele despre „liberul exercițiu al religiunii” și „receptiunea Jidovilor”.

Monumentul lui Ioan Huniade. Din incidental mileniului orașul Semlin a hotărât, să ridice un monument în memoria eroului Ioan Huniade.

Manualele școlastice în Ținuturile naționalităților. Reuniunea regnicolară a profesorilor dela școlile medii a adresat ministrului de culte și instrucțiunea publică o rugare cerând, ca pentru școlile medii dintre naționalități să se pregătescă manuale deosebite Țeftine și scrise în stil ușor. Motivele rugării sunt: 1. Cel mai mulți tineri din aceste Ținuturi, când intră în școlile medii, știu de tot puțin unguresc, și astfel le sunt prea grele manualele pregătite cu considerare la tinerii magiari. 2. Părinții pruncilor sunt preste tot omeni săraci, pentru cari e o mare sarcină cumpărarea cărților celor scumpe.

Un proces câștigat de Papa. Scaunul Apostolic a cedat călugărilor Minoriti mărēta basilică a sftutului Francisc de Assisi, în care se păstrează relicuile acestui mare bărbat, și grandiosul claustru de lângă basilică, a pus înse condițiunea espresă, că la casul, când aceste edificii ar fi să trecă ori să se iea dela Minoriti, S. Scaun își rezervă deplin dreptul său de proprietate asupra lor. Cabinetul Crispi fără a mai ține samă de

drept și dreptate a declarat numitele edificii de monumente naționale și ca atari de proprietate a erariului. Papa a intentat proces erariului, a perdut înse în forul inferior, dară înalta curie de casațiune a hotărât în favorul Papei obligând erariul la retrocedarea basilicei și a claustrului.

Nou secretariu de stat în ministerul de culte este numit Zsilinszky Mihály, fost comite suprem al comitatului Zolyom. Zsilinszky și-a început cariera ca profesor la o școlă medie din Szarvas, când a tradus din limba germană o eitică și a publicat-o ca originală. Apoi a scris despre pacea dela Linz și despre sinodele protestante, pentru cari scrieri (slabe și contrare adevărului istoric) a fost ales membru al Academiei magiare. În fine fără a mai ști lumea, că pentru ce calități și merite, a ajuns șspan și apoi secretar de stat.

Anchetă în cestiunea socialismului. Ministrul-președinte a convocat în Sâmbăta trecută o anchetă spre a cerea cauzele socialismului și a afla mijlocele pentru sanarea rēului. La consultări au luat parte ministrii Bánffy, Perczel, Dániel și Festetich și câțiva secretari de stat și șpanii din comitatele, în cari s'a d ivot turburări socialiste. Unii din șpanii au declarat mișcarea socialistă de forțe gravă și periculoasă, alții din contră o consideră de neînsemnată. Tot asemenea divergențe de păreri au fost și cu privire la măsurile, ce ar fi să se iea față de socialism. Unii au propus ajutarea poporului, era alții mijloce violente și mai ales regulamentul presei socialiste. Comiții din Csongrád și Seghedin reprobă dispoziția ministrului Wlasich de a da pământ Țeftin socialistilor: prin acēsta s'ar face socialisti și ceilalți locuitori, cari până acum au fost liniștiți. Ca măsură de urgență ancheta recomandă: fundarea reuniunilor de lucrători, din cari să fie echiși socialistii, colonisări în locuri, unde nu sunt socialisti, reformarea Țărilor, cari îngreunēză preste măsură poporul. Ministrul de interne are de cuget a presenta un proiect de lege în cestiunea socialismului.

Casuri de mōrte. Basiliu Denghel paroch gr. cat. în Palatca din tractul Catinei a reposit în 12 Februarie 1895 în al 38-lea an al vieții și al 11-lea al preoției sale. — Ioan Vereșmorteau administrator parochial gr. cat. în Șardul unguresc cu filiile Nădășelul unguresc, Viștea și Mira din tractul Clușului a reposit în 18 Februarie 1895 în al 32-lea an al vieții și al 4-lea al preoției sale.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINTIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardeal.

E.

Puterea ierarhică a protopopilor.

(Continuare.)

Drepturile jurisdicționale ale protopopilor românesci din Ardeal despre timpurile principilor calvinesci, cari n'au temelii canonică în Pravilă, sunt drepturi episcopesci. Petru Maior vădând abundența puterii ierarhice a protopopilor românesci din Ardeal moștenită încă din timpurile dinainte de s. unire, și neputându-o întemeia celă puțină întrăgă pre Pravilă, fără a reflecta la posibilitatea originii calvine, — deși precum se vede din unele aserte întemeiate ale lui, a fostu aprôpe de o asemenea reflecțiune — a esplicat-o din două principii.

Celū dintăiu principiu l-a fostu, că protopopii sunt următorii chorepiscopilor anticî. Puterea ierarhică a chorepiscopilor anticî apoi a lărgito, câtū numai l-a fostu posibilū, ca din ea să pôta deduce întrăgă puterea ierarhică a protopopilor românesci din Ardeal.

Cu tôte aceste inse puterea ierarhică a protopopilor românesci din Ardeal totū rămănea multū mai mare decâtū a chorepiscopilor anticî. A fostu deci silitū să mai stătorască unū principiu. Și acesta a fostu, că protopopii românesci din Ardeal din vechime ținū și locul episcopilor sufragani mitropolitului de Alba-Iulia, care neavândū în Ardeal episcopi sufragani, se folosiea în locul lorū cu protopopii. ¹⁾ De unde protopopii din Ardeal au căpătăt drepturile acele, cari după Pravilă competū numai episcopilor.

Ba Petru Maiorū fără scrupulū s'a provocatū și la decretulū dela 1643, prin care Georgiū Rákotzi principele calvinū alū Ardealului a întăritū alegerea mitropolitului Simeonū Ștefanū după depunerea lui Elie Iorestū numai ca se pôta legalisa abundența puterii ierarhice protopopesce din Ardeal, carea și pe elū l'a pusū în urmăire. ²⁾

Vomū considera deci pre rîndū tôte drepturile acele, ce le aveau pre timpurile principilor calvinesci protopopii românesci din Ardeal, și cari nu se potū deduce din drepturile chorepiscopilor anticî, și alăturându-le cu Pravila și dreptulū bisericescū resăritenū vomū dovedi, că acele suntū tôte în adevărū drepturi episcopesci.

1. *Dreptulū de a conferi parochiile din tractulū încredințatū lorū.*

Dreptulū acesta, a căruī esistență la protopopii românesci din Ardeal o amū doveditū mai susū, nu avemū de a-lū înțelege așa, că protopopii și preste voea poporului puteau aședa preoți ori și unde în tractulū lorū. Căci precum se vede din unele canone de pre acele timpuri, preotulū, pre care protopopulū îlū aședa în ver o parochie, trebuia să fie voitū și de poporū, ceea ce altcum a fostu totudeauna unū principiu în biserică și în resăritū și în apusū.

Modulū aședării preoților în parochie saū pre la biserică și în apusū și în resăritū a variatū multū în decursulū vécurilorū.

Două principii au fostu inse totdeauna datătore de tonū. Întăit, ca să nu se așede decâtū bărbați vrednici. Adoua, că episcopulū era factorulū principalū la aședarea preoților.

În timpurile vechi, cândă biserica nu dispunea de institute pentru crescerea clerului, preoții trebuiau să fie luați din mijlocul poporului. Lucru firescū, că nimene nu putea cunoșce mai bine vrednicia celorū ce erau să se așede preoți ca poporul în mijlocul căruia au petrecutū respectivii. Dreptulū inse de a judeca asupra valôrei testimoniuului de vrednicie datū de poporū, era alū episcopului, care putea pre basa aceluia să sfințescă pre ôre cine, putea inse să-lū și respingă, putea să-lū lase să funcționeze la ver o biserică. saū să-lū oprască.

Dreptulū acesta de a decide cu privire la demnitatea ôre cui spre a fi înălțatū la treapta preoției și aședatū la ver o biserică, era unū dreptū așa de eschisivū alū episcopului diecesanū, câtū nici chorepiscopii nu-lū aveau.

Se vede lucrulū acesta lîmpede din canonulū 7 alui Teofilū din Alexandria, care dispune, ca episcopulū pre celū alesū să-lū esamineze mai întăit. ³⁾ Mai departe din canonulū 10 dela Au-

tochia, care permite chorepiscopilorū a aședa anagnosti, ipodiaconi și esorcisti, nu le permite inse a sfinți și aședa și preoți și diaconi fără de episcopulū, căruia suntū supuși. ⁴⁾

Chiarū și cu privire la constituirea oficialilorū dela reședința episcopescă dreptulū principalū era alū episcopilorū. Singurulū cu privire la constituirea oficialilorū mai înalți episcopesci era restrînsū dreptulū acesta alū episcopului întru atăta, încătū pre la unele biserici episcopulū trebuia să considere și dorința clerului catedralū. Dacă inse dorința clerului catedralū se manifesta pentru o persoană, despre carea episcopulū sciea, că nu e acomodată pentru aceluī oficiū, atunci nu era datorilū a implini dorința clerului catedralū. Preste totū inse era în resăritū opritā ori ce votare (*φῆγοι*) cu ocasiunea constituiriilū oficialilorū episcopesci.

Nici în Pravilă nici nicăiri în isvôrile dreptului orientālū nu se face ver o amintire de aceea, că protopopii să aibă dreptulū de a aședa pre preoți în parochii. Și chiarū și astăzi în biserica resăritenū nicăiri nu au protopopii dreptulū acesta. ⁵⁾

2. *Dreptulū de a strămuta pre preoți dela o biserică saū parochie la alta, ce-lū aveau protopopii românesci din Ardeal pre timpulū principilorū calvinesci, în înțelesulū Pravilei și a dreptului bisericescū resăritenū este asemenea unū dreptū episcopescū. Cine are dreptulū a aședa pre preoți la biserică și parochii, și cine are dreptulū de a-lū judeca, acela se înțelege dela sine, că are dreptulū a strămuta prin judecatā preoții din unū locū în altulū.*

Dreptulū de a aședa pre preoți la biserică și parochii, precum amū vădūtū în punctulū de mai susū, după Pravilă și dreptulū resăritenū este unū dreptū alū episcopului.

Dreptulū de a judeca pre preoți asemenea este unū dreptū episcopescū după Pravilă și dreptulū canonicū resăritenū, precum amū vădūtū în tractatulū despre forurile protopopesce.

Lucru firescū, ca și dreptulū strămutării din unū locū în altulū încă este unū dreptū episcopescū.

3. *Dreptulū de a avé votū virilū decisivū alătore cu episcopulū în sinodū, de care s'au bucuratū protopopii românesci din Ardeal în epoca calvină, este după Pravilă asemenea unū dreptū episcopescū.*

În tractatulū despre săborulū mare amū vădūtū la pag. 42 și uu. că Pravila absolute nu cunoșce alte sinode decâtū sinode de episcopi, în cari singurulū episcopii aveau votū decisivū.

Luaū parte la sinodele aceste și chorepiscopii, cari aveau ordulū sacru episcopescū, inse nu pentru oficiulū de chorepiscopii, ci pentru ordulū sacru episcopescū, ce-lū primiseră. Căci dacă chorepiscopii erau numai preoți, atunci nu aveau dreptulū a participa la sinodele archieresci.

Câte odată se numesce sinodū și consistoriulū saū presbiteriulū episcopului, la care luaū parte și preoții oficiali ai episcopului. Numirea acēsta inse vine înainte numai în isvôrē mai nouē

Chiarū și membrii consistoriului episcopescū inse nu aveau votū decisivū, ci numai consultativū. ⁶⁾

Astfelū putemū să dicemū categorice, că dreptulū orientālū din Pravilă absolutū nu dă nici unui preotū ca atare fie protopopū saū aibă altū oficiū bisericescū, votū virilū și decisivū în sinode alătore cu episcopulū.

4. *Dreptulū protopopilorū la votū virilū în sinodele, în cari se alegea mitropolitulū, este asemenea unū dreptū episcopescū.*

Modulū impleriilū scaunelorū episcopesci în resăritū ca și în apusū a variatū multū în șirulū vécurilorū.

Despre modulū acesta vomū vorbi mai pre largū în tractatulū despre alegerea mitropolitului românescū din Ardeal. Aici amintimū numai următorele.

Pre timpulū, cândū s'a formatū legislațiunea bisericescă orientālă cuprinsă în Pravilă, scaunele episcopesci în resăritū se impleau prin alegere. Votū activū la alegere aveau numai episcopii cu mitropolitulū în frunte. ⁷⁾

5. *Curatū episcopescū după Pravilă este dreptulū protopopilorū românesci din Ardeal de pre timpulū domniriilū calvinilorū de a judeca și a depune pe mitropolitulū.*

¹⁾ Cf. Zishman »Die Synoden und die Episcopal-Aemter in der morgenländischen Kirche«. Viena 1867 pag. 197 și uu.

²⁾ Cu privire la Rusia veđi I. S. Berdnikov »Cursū de dreptū bisericescū tradusū de Silvestru Balanescu episcopulū Hușilorū. Bucuresci tipografiā cărților bisericesci 1892 pag. 251. Êră cu privire la România veđi »Legea organică a sîntei biserici autocefale ortodoxe române«. Bucuresci, tipografiā cărților bisericesci 1884 pag. 12.

³⁾ Cf. Zishman op. cit. pag. 216.

⁴⁾ Can 6 dela Nicea I.

¹⁾ Cf. Mai susū pag. 43 și uu.

²⁾ Silița acēsta așa mare a lui Petru Maiorū de a da puterii ierarhice a protopopilorū din Ardeal unū coloritū legalū este ușorū de esplicatū. Maiorū însuși era protopopū și fără de aceea trăia în relațiuni încordate cu episcopulū Bobū.

³⁾ Pidalionū fóia 455.

În tratatul despre forurile protopopesce am văzut, că forul competent de prima instanță pentru judecarea episcopilor după Pravila este sinodul provincial (Mai sus pag. 190.)

Eră Pravila nu numai că preoților nu le dă nici un drept de a judeca și depune pe episcopi, de ar avea preoții orî și ce rang în biserică, ci apriată dechiară, că preoții n'au nici un drept de a judeca pe episcopi, căci glava 68 din partea întâia a Pravilei sună astfel:

„Nu s'a dat preoților, nici mirenilor să judece pre arhierul lor, pentru că e cap și păstorii a lor, dară acesta s'a dat arhierilor să caute și să judece pre preoți și pre omenii lui.“¹⁾

6. Dreptul de a avea for judecătoresc al protopopilor nostri pe timpul principilor calvinesci după Pravila este un drept episcopesc, am văzut în tratatul anterior, și se vede evident și din canonul 68 din Pravila citat mai sus.

7. Protopopii pre acele timpuri ocupau locul întâi după mitropolitul în diecesă.

Petru Maioră rașimă dreptul acesta pe împrejurarea, că după părerea lui protopopii românesci din Ardélu țineau locul episcopilor sufragani. Și după ce în o provincie mitropolitană după mitropolitul locul întâi îl ocupa episcopii, e întru firească, că dacă protopopii erau în locul episcopilor acestora, ei trebuiau să aibă locul întâi după mitropolitul. Și așa însuși Petru Maioră recunoște, că dreptul acesta al protopopilor nostri este un drept episcopesc.²⁾

Petru Maioră fuse mai rașimă dreptul acesta al protopopilor și pe împrejurarea că oficialul episcopesc numit *πρωτοπαπᾶς*; după scriitorul bizantin Codină Curopalata ar fi cel dintâi după episcopul în diecesă.

La acesta înse reflectăm, că oficiul lui *πρωτοπαπᾶς* dela Codină Curopalata era cu totul divers de oficiul protopopilor de astăzi.

Pe lângă aceea Codină Curopalata nu dice că *πρωτοπαπᾶς* era în toată întâia persoană după arhierul, ci numai că în altariu avea locul acesta, și pe lângă aceea între oficialii episcopesci îl pune numai în pentada a șesa, eră Zishman îl pune numai cel dintâi în corul stâng.³⁾ Totu asemenea și Pravila despre *πρωτοπαπᾶς* dice numai că „este mămarele altariului.“⁴⁾

8. Ce se ține în urmă de dreptul protopopilor românesci din Ardélu de a da dispensațiune dela piedeci de căsătorie, însemnăm, că după dreptul resăriten din Pravila nici episcopii, nici mitropoliții, nici patriarhii nici nimeni în biserică nu are dreptul a da nici o dispensațiune dela vre-un impediment întemeiat pe canoane bisericesci.⁵⁾ Din contră dreptul orientat îi supune la grea pedepsă pre aceia, cari închia o căsătorie cu un impediment ore care, dela care altcum în biserică catolică se dă dispensațiune.⁶⁾

Singur de la impedimentele introduse numai prin legi civile este posibilă dispensațiunea.

Dreptul de a dispensa înse dela impedimentele aceste este al împăratului și a organelor lui.

* * *

Drepturile episcopesci ale protopopilor românesci din Ardélu din timpul principilor calvinesci sunt identice cu ale protopopilor calvinesci de atunci. În studiul instituțiilor bisericești românesci din Ardélu, ce le-am considerat până acum, a fost bătătoare la ochi de o parte diversitatea lor de instituțiile bisericesci resăritene din Pravila, de altă parte asemenarea, dacă nu chiar identitatea lor cu instituțiile bisericești calvinesci din Ardélu de pre acele timpuri.

Diversitatea acesta o observăm și între puterea ierarhică a protopopilor românesci din Ardélu din acele timpuri, și între ceea ce le-ar compete după Pravila, precum am văzut până aci.

Vom vedea acum, că pe cât este de mare diversitatea aceea pre atât este de mare asemenarea între puterea ierarhică a protopopilor românesci și calvinesci din Ardélu pe acele timpuri.

¹⁾ Pravila de Tergoviște pag. 53.

²⁾ Protopopadichia §. 45.

³⁾ Cuvintele lui Codină Curopalata sunt: „Ὁ πρωτοπαπᾶς, ἑκδικὸς καὶ πρῶτος τοῦ βήματος, καὶ φέρων δευτεροῖα τοῦ ἀρχιερέως = Protopapas, apărător și cel dintâi în altariu, al doilea după arhierul. Codină Curopalata. *Περὶ τῶν ὀφεικίων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας*. c. 1.

⁴⁾ Pravila de Tergoviște pag. 401.

⁵⁾ Pre larg se poate vedea despre lucrul acesta Zishman „Das Eherecht der orientalischen Kirche“. Viena 1864 pag. 712 și un.

⁶⁾ Can. 2 dela Neocaesarea, can. 78 și 87 al Marei Vasile.

De unde aici nu vom considera puterea aceea ierarhică a protopopilor românesci, carea este în armonie cu Pravila, ci numai aceea, carea nu are nici un temei în Pravila. Acesta înse este întru toată identică cu a protopopilor calvinesci și anume:

1. Protopopii sau seniorii calvinesci din Ardélu ca și cei românesci aveau dreptul de a așeza cu voia poporului pre preoții calvinesci în parohie.

Se vede acesta din canonul 21 al colecțiunii lui Gelei Katona, care sună astfel:

„Cautum etiam sub poena correptionis est, ne quispiam ecclesiam alienam absque venia sui senioris . . . temere invadat.“

Mai clar se cuprinde dreptul acesta în canonul 22 al acelei colecțiuni, în care se dispune următoarele:

„Ut nullum pastorum, invito ac repugnante populo, senior dioeceseos obtrudere, sic etiam populus neminem eorum, invito seniore, conducere, ac introducere potest.“

2. Protopopii calvinesci din Ardélu ca și cei românesci aveau dreptul de a strămuta în sinodul lor pre preoți dela o parohie la alta.

Salamon Joseph în tratatul despre sinodele protopopilor vorbește despre lucrul acesta în chipul următoriu:

„Signanter verni synodi particularis . . . objectum praecipuum constituit dislocatio ministrorum cum promotione vel demotione conjuncta.“¹⁾

Eră canonul 18 al colecțiunii lui Gelei pedepesce cu pierderea oficiului pre cei ce nu s'ar supune la o atara dislocare, când cere lipsa.

3. Protopopii calvinesci din Ardélu ca și cei românesci aveau vot decisiv în sinodul general la oaltă cu episcopul sau superintendentele.

Despre dreptul acesta vorbește Salamon Joseph în tratatul despre sinodul general în chipul următoriu:

„Fit autem indictio synodi literis convocatoriis, quibus nunc omnes seniores (protopopi) . . . compellantur. . .“²⁾

4. Protopopii calvinesci din Ardélu ca și cei românesci aveau vot viril în sinodele electorale, în cari se întâmpla alegerea superintendentului.

Existența dreptului acestuia o confirmă can. 93 din colecțiunea lui Gelei (vezi mai sus pag. 34), care tuturor ministrilor le dă dreptul la vot viril în sinodul electoral pentru alegerea superintendentului și prin urmare și protopopilor. Pre cum am văzut înse la (pagina 33) pre lângă toată dispoziția canonului practice vot viril avea numai protopopul în sinodele aceste, eră celalalt cler era reprezentat numai prin notariul tractual ales.

5. Totu asemenea protopopii calvinesci din Ardélu ca și cei românesci aveau dreptul de a judeca și depune pre episcopul sau superintendentele.

Dreptul acesta îl dă protopopilor calvinesci canonul 92 din colecțiunea lui Katona, care dispune, că dacă superintendentele va comite ceva „intolerabil“ „collegium seniorum“ sau sinodul protopopilor mai întâi să-l admonizeze, și dacă admonițiunea nu va folosi nimic, atunci în sinodul general, în care erau și protopopii, să-l aducă la ordine și să-l depună.³⁾

6. Cumcă protopopii calvinesci din Ardélu aveau ca și cei românesci for de judecată de prima instanță am văzut în tratatul anterior despre forurile protopopesce.

7. Protopopii calvinesci în urma organizației bisericești lor ca și cei românesci erau după „episcopul“ sau superintendentele persoanele cele dintâi în biserică. Neasistându la calvin capitulele catedrale ca și la Români oficialii episcopesci ai Pravilei, a fost lucru firesc, că după superintendente protopopii să fie cele dintâi persoane. Chiar și consistoriul superintendentului consta numai din protopopi.

8. Ce se ține de dreptul protopopilor românesci din Ardélu de a dispensa dela unele impedimente de căsătorie, care drept după Pravila nu-l au nici episcopii, nici mitropoliții și chiar nici patriarhii, observăm, că-l aveau și-l au și protopopii calvinesci din Ardélu cu deosebire când e vorba de dispensarea dela strigări.⁴⁾

(Va urma.)

* * *

¹⁾ „De statu ecclesiae ev. ref. in Transilvania commentatio“. Cluj 1840 pag. 84.

²⁾ Totu acolo pag. 74 și 74.

³⁾ Cuvintele canonului referitoare la lucrul acesta, vezi mai sus pag. 35.

⁴⁾ Kolozsvári Sándor „Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyházjoga“ Cluj 1877 pag. 451.

Lourdes înaintea forului științei.

De prof. Dr. I. Ackerl.

(Continuare.)

Așezându-se el apoi în carul de bolnavi fu condus afară din mijlocul mulțimii. La termenul riuului Gave era se ridică punându-și piciorul cu atâta ușurătate pe pământ, cât soție-sa începu a plânge de bucurie. Cu pași siguri trecu el apoi printre purtătorii de bolnavi, cari îl petreceau, și printre mama copiilor săi, carea-și înălța spre ceriul ochii scâldați în lacrimi, și ajunse până la localul peregrinilor. Când el apărură la intrarea în parterre în vîneta sa blusă cunoscută tuturor, se auziră din toate părțile expresiuni furtunoase de bucurie, și chiar și cei bolnavi legați de patul lor strigau: „Să trăească Iubita noastră stăpână de Lourdes!“

Pentru constatarea vindecării numai după amândoi putură ajunge în bureaul medicilor.

Ioan Landry este deplin vindecat. El are ochi buni, apetit bun, prospicietate bine și are picioare sănătoase. A împlinit deja al 39-lea an, este foarte tare și poate umbla fără de nici un ajutoriu.

Unul dintre colegii mei, un martor, astfel își închie raportul asupra acestei vindecări: „Am întâlnit pe Landry și am vădit, cum el prima dată după 4 1/2 ani își face primii săi pași. Soție-sa, ce mergea lângă el, vărsa lacrimi ferbinti de mulțumită. Bunul preot din Moutiers desfăcea mulțimea dinaintea lui făcându-i cale. Pe atunci pașii lui erau încă nesiguri. Când înse de sară în aceea-și zi îl vădui cu parochul său ieșind afară din biserica Rosariului, mersul lui era așa de sigur, cât se putea opune și unul vînt furtunos. Pacea și bunăstarea corespunzătoare se va întorche acum era în sinul familiei. Acest cas poate să contribuie de nouă la trezirea vieții religioase dintre conparochienii din Moutiers.“

Admirat din toate părțile ca în triumf călători Ioan Landry cu soție-sa în 24 August era înapoi în patria sa.

VII.

Pentru a combate minunile din Lourdes inimiile supranaturalului își luară refugiu la păreri și obiecțiuni de cele mai cutezate așa, că un om cu minte, fie el de o părere religioasă ori de alta, întâmplările din Lourdes explicate prin nemijlocita conlucrare a lui Dumnezeu cu mult mai ușor le poate înțelege, decât în urma explicării contrariilor.

Ba unii erau de părere, că chiar diavolul ar fi cauza acestor minuni. Înse urmarea tuturor atacurilor îndreptate în contra Lourdes-ului a fost cu toate acestea numai aceea, că adevărul s'a făcut cunoscut în cercuri tot mai mari și s'a justificat tot mai limpede.

Înse supranaturalul cu consecuențele sale practice provocă neîntrerupt la luptă pe patronii necredinței. Și ce făcură aceștia, când știința îi lăsa în baltă, și când cei mai abili medici declarară, că în Lourdes se întâmplă multe vindecări, cari pe cale naturală nu se pot explica?

Ei își luară refugiu la un romanțier, care să netească și naturalizeze minunile din Lourdes după al său mod de cugetare.

Bărbatul ales, parcă făcut anume spre acest scop ca nimeni altul, este cunoscutul romanțier *Emile Zola*, ale cărui romanuri oferesc în garnitură picantă murdăria morală tuturor acelor cetitori, cari flămândește de astfel de nutremint.

Zola este autorul murdarelor romanuri „Nana“ și „Pot-Bouille“. În romanul său „La Terre“ o duse cu blasfemiile sale așa departe, cât unei persoane agente principale dintr'însul, unul batjocuritoriu al religiei, îi dade numele Mântuitorului lumii.

Academia de știință din Paris a renunțat la aceea, ca să primescă pe acest „învățat“ în șirul membrilor săi. El cercă deci în alte părți după onoruri nouă. Numele „Lourdes“, renumit în toate părțile, avea să-i ajute spre gloriificarea numelui său. În Lourdes după părerea lui trebuia să se găsească materie corespunzătoare îmbelșugată pentru un roman picant.

În 1892 a plecat deci cu soție-sa la Lourdes. El făcu acolo pe omul setos de știință. I-se arătară ca cea mai mare prevenire singuraticile lucrări momentose, ba el sciu să-și câștige intrare chiar și în bureaul medical. El părea une ori a fi foarte mișcat și piș, ba în primele momente de însuflețire soție-sa voia să fie și ea primită în șirul îngrijitorilor de bolnavi, și după ce se scia deja, că Zola va să scrie o carte despre Lourdes, el era privit din multe părți ca un al doilea Saul, ca un instrument ales de Providență și menit spre a ajuta întru a gloriifica între omeni grandioasa operă a Providenței. (Va urma.)

Posta redacțiunii. *Gherlanului*. De unde să scim noi schimbările, cari se fac în diecesă de Gherla, dacă Preaon. Oficiu diecesan nu se îndură nici macar a ne trimite un exemplar al schematismului?

Editor și redactor răspunzător:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 65—1895.

(6) 3—8

Edictu.

După ce Parasceva Dobra gr. cat. din comuna Bendorf, legiuita soție a lui Iosif Cristea gr. cat. er din Bendorf trecuți acum 4 ani, și-a părăsit pe legiuitul său bărbat fără ca se i-se potă erua ubicatiunea aceleia se citeză prin această, ca în termen de un an și o zi, să se prezente înaintea subscribului for matrimonial, căci la din contră, procesul divorțial urzit în contra-î, se va pertracta și decide și în absența ei.

Dela forul matrimonial de I Instanță deleg. al protopopiatului Cichindel gr. cat.

Secădate la 8 Februarie 1895.

D. Outean,
protop. pres. for. matrim.

Nr. 25—1895.

(8) 1—1

Concurs.

Devenind vacante două ajutore à 25 fl. la an pentru învățăceii meseriași români din Transilvania din subvențiunea, ce primesce Asociațiunea spre acel scop dela societatea „Transilvania“ din București, — se escrie concurs pentru conferirea acelor ajutore cu începutul anului 1895.

Învățăceii meseriași, cari doresc a reflecta la vre-unul dintre aceste ajutore, au să înainteze pe lângă cerere următoarele documente:

- 1) Atestat de botez în original sau în copie legalizată;
- 2) testimoniu școlastic cel puțin de 4 clase elementare;
- 3) atestat, că se află deja lucrând la vre-un măiestru sau corporațiune și cu ce succes;
- 4) contract, în original sau copie legalizată, încheiat cu măiestru conform §. 61 al legii industriale (Art. leg. XVII 1884);
- 5) atestat de moralitate dela autoritatea locală competentă; și
- 6) adeverință dela părinți sau tutori, că sunt decisi a-i lăsa la învățătură, până se vor perfecționa pe deplin.

Cereriile instruite cu aceste documente să se înainteze la subsemnatul comitet până în 20 Martie 1815 st. n.

Cereriile intrate mai târziu nu se vor considera.

Sibiu, din ședința comitetului Asociațiunii transilvane ținută la 7 Februarie 1895.

Dr. Il. Pușcariu,
vicepresid.

Dr. V. Bologa,
secr. II.

Cu deosebită stimă cuteză a încunoscința pre Veneratulă Cleru greco-catolică, că precum și până acum ia asupra-mi gătirea de

Iconostase, amvone, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericilor, în ce privesce lucrul de măsură și de sculptură, de colorare respective de marmorisare și de prevedere cu icone sante, dimpreună cu așezarea acelor obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescui ou plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice au câștigat recunoștere deosebită, și toate mă îndreptătesc la sperarea, că Veneratulă Cleru mă va împărtăși ocașionalmente de prețuită-î încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să merită renumele cel bun, care mi-l'am câștigat până acum.

Prin tariful de zone dispărându departările, prin această capacitatea de concurență mi-s'a măritu.

Rugându-mă pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ianuarie 1892

cu deosebită stimă

Carol Müller,

auritor și fabric. de recuis. bisericesci.

(7) 3—2